

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta
Complectens Quæstiones, Qvæ Dispvtatæ Dicvntvr, & Quæstiones
Quodlibetales, siue Placitorum eiusdem S. Thomæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Qvaestio VIII. De his quæ relatiue dicuntur de Deo ab æterno.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72780](#)

QVAEST. VIII. DE RELATIONIBVS ART. I. HABO

QVAESTIO VIII. relationibvs

De his quæ relatiue dicuntur de Deo ab eterno.

Et habet articulos quatuor.

¶ Primo enim queritur virum relationes dictæ de

Deo ab eterno, quæ importantur his nominibus

pater & filius, sive relationes reales vel rationis tantum.

¶ Secundo, Virum relationis constituant & distinguant

personas, & hypostases.

¶ Quartio, virum remora relatione, secundum intellectu

em remaneat hypostasis in diuinis.

¶ Quinto, Virum relationis est de his quæ relatiue dicuntur

de Deo ab eterno. Et primo queritur virum

relationes dictæ de Deo ab eterno, quæ

importantur his nominibus pater & filius,

sive relationes reales, vel rationis tantum. Et videtur

quod non sint reales, quia ut dicit Damasc. in lib.

In supersubstantiali trinitate, commune quidem &

vnum re consideratur, cognitio vero & intellectus,

quod diversum vel distinctum est. sed distinctione

personarum sit per relationes, ergo relationes in

diuinis sunt rationis tantum.

¶ 2 Prat. Boet. dicit in lib. de Trin. Similis est relatio

patis ad filium in trinitate, & viri filii; ad Spiritum san

ctum virtutem quod est identem, ad id quod id est; sed

relatio identans est rationis tantum ergo & rela

tio paternitatis & filiationis.

¶ 3 Prat. In Deo ad creaturam non est relatio realis

properior hoc quod Deus sine sua mutatione creaturem

producat, ut Aug. dicit in s. de Trin. sed multo magis

sine mutatione producit pater filium, & filius pro

cedit a patre, ergo non est aliqua realis relatio patris

ad filium in diuinis, vel econtra.

¶ 4 Prat. Ea que non sunt perfecta, Deo non attribuuntur,

sicut priuatio, materia, & motus; sed relatio inter omnia entia habet debitum esse, instantum quod

eam quidam & sumaverunt de seculis intellectus, ut

pater per Comen. i. Met ergo in Deo esse non potest.

¶ 5 Prat. Omnis relatio in creaturis compositione

facit cum eo, cuius est relatio, non enim potest vi-

res alteri in esse sine compositione, sed in Deo nulla

compositione esse potest, ergo in eo non potest es-

se realis relatio;

¶ 6 Prat. Simplicissima scipis differunt: sed diuinæ

persona sunt simplicissimæ, ergo scipis differunt, &

non per relationes aliquas, ergo non oportet rela-

tiones in Deo ponere, cum ad nihil aliud ponatur,

nisi ad distinguendas personas.

¶ 7 Prat. Sicut relationes sunt proprietates persona

rum diuinarum, ita attributa absoluta sunt proprieta-

tes essentiae: sed attributa absolute sunt in Deo secun-

dum rationem tantum, ergo relationes sunt in

Deo secundum rationem, & non reales.

¶ 8 Prat. Perfectum est cui nihil deficit, ut dicitur 3. Phy-

sic. sed substantia diuina est perfectissima, ergo nihil

quod ad perfectionem pertineat, ei deficit. Superfluum

est ergo ponere relationes in Deo.

¶ 9 Prat. Cum Deus sit summum rerum principium &

vitium finis, ea quæ oportet in alia priora reduci, in

Deo esse non possunt, sed solum ea ad quæ alia redu-

cuntur sicut esse mobile reducitur ad immobile, &

per accidens ad per se. Et propter hoc Deus non mo-

uetur, nec est in eo aliquid accidens. Sed oē quod

dicitur ad aliud reducitur ad absolutum, quod ad se

est, ergo nihil est in Deo ad aliud: sed solum ad se

tantum dicitur.

¶ 10 Prat. Denum esse per se necesse est: sed omne

quod est per se necesse est, est absolute, relationem

enim non potest esse sine correlatio. Quod autem

est per se necesse est, etiam alio remoto esse posse,

ergo in Deo non est aliqua relatio realis.

¶ 11 Prat. Omnis relatio realis, ut in praecedenti q-

uotio est, est in actionem etiam habitum, sequitur

vel actionem vel passionem: sed quæcunq; in Deo est,

dicimus enim Deum sine qualitate magis quam Aug. dicit in lib. de Trin. Numerus etiam in eo est,

et dicit Boe. que relatio consequitur posset, & si po-

natur numerus quem relatio facit, oportet ergo ei

relatio realis in Deo, quod competat Deo sive aliquam

actionem. Non autem potest in actionem qua crea-

turas producunt, quia in quæ precedenti est habi-

ti in Deo non est realis relatio ad creaturam. Ne-

iterum secundum actionem personalem, que possi-

tur in diuinis, sicut est generare. Nam cum genera-

re in diuinis non sit nisi suppositi distincti, distinctio

autem sola relatio facit in diuinis oportet ergo

præintelligere relationem talitatem. Et sic rela-

tio taliter actionem consequitur non potest. Relatio

si aliquam actionem consequatur relatio realiter

in Deo existens, quod consequatur actionem eius eti-

nam vel essentiali, quæ est intelligere & velle. Sed

erit hoc esse non potest, huiusmodi enim actione

ne consequitur relatio intelligenter ad intellectum,

qua in Deo reales non sunt, alias oportet etiam in

ligiencia & intellectu realiter in diuinis distinguere,

quod patet esse falsum; quia vtrunque de linguis

personis prædicatur. Non solum enim Pater est

intelligens, sed & Filius & Spiritus sanctus, similes

& quilibet eorum est in intellectu. Nulla ergo rela-

tio realis in Deo esse potest, et videatur.

¶ 12 Prat. Ratio naturalis humana potest peruenire

ad cognitionem diuinorum intellectus, probatum est

enim demonstrative a Philosopho, quod Deus est in

inteligientia. Si ergo actionem intellectus consequatur

relationes reales, quae in diuinis personas distinguuntur

re dicuntur, videatur quod per rationem humanam tra-

nitas psonarum inveni potest, & sic non est articulus

fidei. Nā fides est subbarerū sperandū &c. Heb. 11.

¶ 13 Prat. Relativum opposita contra alia opponuntur

dividuntur in Deo autem alia genera oppositionis

poni non possunt, ergo nec relatio.

Sed CONTRA, Boet. dicit in lib. de Trin. quod rela-

tio multiplicat trinitatem, hæc autem multiplicatio

non est fīm rationem tantum; sed secundum rem

vt patet per Augustinum qui dicit quod pater & filius & spri-

tus sunt tres res, ergo oportet quod relatio in

diuinis non solum rationis, sed etiam rei.

¶ 2 Prat. Nulla res constituitur, nisi per rem, sed

rationes in diuinis sunt proprietates constituentes

personas, persona autem est nomen rei, ergo ope-

ret & relations in diuinis, res esse.

¶ 3 Prat. Perfectior est generatio in diuinis, quia

in creaturis sed ad generationem in creaturis legi-

tur relatio realis, scilicet patris & filii, ergo multi-

fortius in diuinis sunt relationes reales.

RESPON. Dicendum, quod si nam fiduci catholica le-

gentes, oportet dicere in diuinis relationes reales

esse. Ponit nam fides catholica tres personas in Deo

essentia. Numerus autem oīs aliquam distinctionem

consequitur, unde oportet quod in Deo sit aliqua distinc-

lio: non solum respectu creaturarum quæ a Deo

per essentiam differunt, sed etiam respectu aliquius in diuina essentia subsistens, hæc autem distinctio non potest esse secundum aliquod ab solutum: quia quicquid absolute in diuini prædicatur, Dei essentiam significat. Vnde sequeretur quod persona diuina per essentiam distinguerentur, q̄ est hæresis Arrij. Relinquitur ergo quod per sola relatione distinctio in diuini personis attenditur. Hæc autem distinctio non potest esse rationis tantum, quia ea quæ sunt sola ratione distincta, nihil prohibet de se inveniri praedicari: sicut dicimus principium esse finis, quia punctum unum secundum rem est principium & finis, licet ratione differat; & ita sequeretur q̄ pater est filius & filius pater: quia cum nomina implicantur ad significandum rationes nominis, sequeretur q̄ persona in diuini non distinguerentur: nisi secundum nomina, quod est hæresis Sabelliana. Relinquitur ergo, quod oportet dicere relationes in Deo quasdam res esse, quod qualiter sit sequendo. Secundum dicta, inueniatur oportet, licet ad plenum ad hoc ratio peruenire non possit. Scendum est ergo, q̄ cum realis relatio intelligi non possit, nisi consequens quantitatem vel actionem seu passionem, oportet quod aliquo istorum modorum ponamus in Deo relationem esse. In Deo autem quantitas esse non potest, neque continua, neq; discreta, nec aliquid cum quantitate similitudinem habens: nisi multitudine quam relatio facit, cui oportet relationem praetelligere, & unitas, quæ essentia competit, ad quam relatio consequens non est realis, sed rationis tantum: sicut relatio quam importat hoc non men idem, ut supra dictum est. Relinquitur ergo q̄ oportet in eo ponere relationem actionem consequentem. Actionem dico non quæ in aliquod patiens transeat, quia in Deo nihil potest esse patiens, cum non sit ibi materia: ad id autem quod est extra Deum, non est in Deo realis relatio, ut ostendit. Relinquitur ergo quod consequatur relatio realis in Deo actionem manentem in agente: cuiusmodi actiones sunt intelligere, velle in Deo. Sunt enim cum organo corpore, & patiuntur, Deo non potest competere, qui est omnino incorporeus. Et propter hoc dicit Dionysius 11. cap. de Divinis, non quod in Deo est paternitas perfecta, id est non corporaliter, nec materialiter, sed intelligibili-
ter, intelligens in intelligendo ad quatuor potest habere ordinem, scilicet ad rem, quā intelligitur, ad speciem intelligibilem quæ fit intellectus in actu, ad suum intelligere, & ad conceptionem intellectus. Quia quidem conceptio a tribus prædictis differt. A re quidem intellecta, quia res intellecta est interdum extra intellectum: conceptio autem intellectus non est nisi in intellectu. Et iterum conceptio intellectus ordinatur ad rem intellectam, si-
cud finem: propter hoc enim intellectus conceptionem rei in se format, ut rem intellectam cognoscat. Differt autem a specie intelligibili: nam species intelligibilis quæ fit intellectus in actu, consideratur ut principium actionis intellectus: cum omne ager agat secundum quod est in actu. Atque autem sit per aliquam formam, quam oportet esse actionis principium. Differt autem ab actione intellectus, quia prædicta conceptio consideratur ut terminus actionis, & quasi quoddam per ipsam constitutus. Intellectus enim sua actione format rei definitionem, vel etiam propositionem affirmatiā seu negatiā. Hęc autem conceptio intellectus in nobis proprie verbū

A dicitur: hoc enim est, quod verbo exteriori significatur: vox enim exterior neque significat ipsum intellectum, neq; speciem intelligibilem, neque actū intellectus: sed intellectus conceptionem, qua mediante refertur ad rem. huiusmodi ergo conceptio sive verbum, qua intellectus noster intelligit reālia a se, ab alio exoritur, & aliud repräsentat. Oritur quidem ab intellectu per suum actum, est vero similitudo rei intellectæ. Cum vero intellectus secundum intelligent, verbum prædictum sive conceptio, eiusdem est propago & similitudo. intellectus secundum intelligent. Et hoc ideo contingit, quia effectus similatur causa secundum suam formam: forma autem intellectus, est res intellecta. Et ideo verbum quod oritur ab intellectu est similitudo rei intellectæ, sive sit idem quod intellectus, sive aliud. huiusmodi autem verbum nostrum intellectus, est quidem extrinsecum ab esse ipsius intellectus, non enim est de essentia, sed est quasi passio ipsius: non tamen est extrinsecum ab ipso intelligere intellectus, cū ipsum intellegere compleri non possit sine verbo prædicto. Si ergo aliquis intellectus sit, cuius intelligere sit suum esse, oportebit quod illud verbum non sit extrinsecum ab esse ipsius intellectus, sicut nec ab intelligere, huiusmodi autem est intellectus diuinus: in Deo enim idem est esse, & intelligere. Oportet ergo quod eius verbum non sit extra essentia eius, sed ei coextensio. Sic ergo in Deo potest inueniri origo alii-
cuius ex aliquo, s. verbi, & proferentis verbū, unitate essentiae seruata. Vbiq; enim est origo alii-
cuius ab aliquo, ibi oportet ponere reale relationem vel tantum ex parte eius quod oritur, qđ non accipit candē natum quā habet suū principium, sicut patet in exortu creature a Deo: vel ex parte vtriusque, quādo. s. oriens attingit ad naturā sui principij, sicut patet in hominū generatione, vbi relatio realis est & in patre & in filio: verbum autem in diu-
nis est coessentialis suo principio, vt ostensum est. Relinquitur ergo quod in diuini sit realis relatio, & ex parte verbū, & ex parte proferentis verbum.
In illo arti-
partem ante-

B DECIM ergo dicendum, quod in diuini personis re quidem essentialis est unitas, distinctio vero ratione id est relatione, quia non differt ab essentia re, sed sola ratione, ut infra patebit.

C AD PRIMUM ergo dicendum, quod in diuini personis re quidem essentialis est unitas, consideretur: sed si consideretur origo vnius ab alio in eadē natra, ex hoc relations prædictas oportet esse reales. Art. sequēt.

E AD TERTIUM dicendum, q̄ sicut Deus nō mutat in productione sue creaturæ: ita nō mutat in productione sui verbi, sed tñ creatura non attingit ad essentia & naturam diuinam, vnde essentia diuina nō communicatur creaturæ. Et propter hoc relatio Dei ad creaturam non fit propter aliquid quod sit in Deo: sed solum fī id, quod fit ex parte creature. Sed verbum præducitur vt coessentialis ipsi Deo: & ideo fī id quod in Deo est, refertur Deus ad suum verbum, non solum secundum id quod ex parte verbi est. Tunc enim est relatio realis ex parte vnius & nō ex parte alterius, quādo relatio consequitur per id qđ est ex uno, & non per id quod ex alio, sicut pater in scibili & scientia: huiusmodi enim relations causantur per actum scientis non per aliquid scibile.

AD QUARTVM dicendum, q̄ relatio habet esse debilissimum, quod est eius tantum: sic autem nō est in Deo. Non enim habet aliud esse, quām esse substan-
tia,

QVÆST. VIII. DE RELATIONIBVS, ART. II.

Art. sequēt. stantia, ut infra patebit, vnde ratio non sequitur.

AD QUINTVM dicēdū, p̄ rō illa procedit de relatione reali, q̄ habet aliud esse ab esse substantia cui inest: Sic autē non est in proposito, ut infra patebit.

Art. sequēt.

Art. 4. huius quæst.
D. 25.

Art. sequēt.

Art. 5. huius quæst.

Art. sequēt.

Art. 6. huius quæst.

Art. 7. huius quæst.

Art. 8. huius quæst.

Art. 9. huius quæst.

Art. 10. huius quæst.

Art. 11. huius quæst.

Art. 12. huius quæst.

Art. 13. huius quæst.

Art. 14. huius quæst.

Art. 15. huius quæst.

Art. 16. huius quæst.

Art. 17. huius quæst.

Art. 18. huius quæst.

Art. 19. huius quæst.

Art. 20. huius quæst.

Art. 21. huius quæst.

Art. 22. huius quæst.

Art. 23. huius quæst.

Art. 24. huius quæst.

Art. 25. huius quæst.

Art. 26. huius quæst.

Art. 27. huius quæst.

Art. 28. huius quæst.

Art. 29. huius quæst.

Art. 30. huius quæst.

Art. 31. huius quæst.

Art. 32. huius quæst.

Art. 33. huius quæst.

Art. 34. huius quæst.

Art. 35. huius quæst.

Art. 36. huius quæst.

Art. 37. huius quæst.

Art. 38. huius quæst.

Art. 39. huius quæst.

Art. 40. huius quæst.

Art. 41. huius quæst.

Art. 42. huius quæst.

Art. 43. huius quæst.

Art. 44. huius quæst.

Art. 45. huius quæst.

Art. 46. huius quæst.

Art. 47. huius quæst.

Art. 48. huius quæst.

Art. 49. huius quæst.

Art. 50. huius quæst.

Art. 51. huius quæst.

Art. 52. huius quæst.

Art. 53. huius quæst.

Art. 54. huius quæst.

Art. 55. huius quæst.

Art. 56. huius quæst.

Art. 57. huius quæst.

Art. 58. huius quæst.

Art. 59. huius quæst.

Art. 60. huius quæst.

Art. 61. huius quæst.

Art. 62. huius quæst.

Art. 63. huius quæst.

Art. 64. huius quæst.

Art. 65. huius quæst.

Art. 66. huius quæst.

Art. 67. huius quæst.

Art. 68. huius quæst.

Art. 69. huius quæst.

Art. 70. huius quæst.

Art. 71. huius quæst.

Art. 72. huius quæst.

Art. 73. huius quæst.

Art. 74. huius quæst.

Art. 75. huius quæst.

Art. 76. huius quæst.

Art. 77. huius quæst.

Art. 78. huius quæst.

Art. 79. huius quæst.

Art. 80. huius quæst.

Art. 81. huius quæst.

Art. 82. huius quæst.

Art. 83. huius quæst.

Art. 84. huius quæst.

Art. 85. huius quæst.

Art. 86. huius quæst.

Art. 87. huius quæst.

Art. 88. huius quæst.

Art. 89. huius quæst.

Art. 90. huius quæst.

Art. 91. huius quæst.

Art. 92. huius quæst.

Art. 93. huius quæst.

Art. 94. huius quæst.

Art. 95. huius quæst.

Art. 96. huius quæst.

Art. 97. huius quæst.

Art. 98. huius quæst.

Art. 99. huius quæst.

Art. 100. huius quæst.

Art. 101. huius quæst.

Art. 102. huius quæst.

Art. 103. huius quæst.

Art. 104. huius quæst.

Art. 105. huius quæst.

Art. 106. huius quæst.

Art. 107. huius quæst.

Art. 108. huius quæst.

Art. 109. huius quæst.

Art. 110. huius quæst.

Art. 111. huius quæst.

Art. 112. huius quæst.

Art. 113. huius quæst.

Art. 114. huius quæst.

Art. 115. huius quæst.

Art. 116. huius quæst.

Art. 117. huius quæst.

Art. 118. huius quæst.

Art. 119. huius quæst.

Art. 120. huius quæst.

Art. 121. huius quæst.

Art. 122. huius quæst.

Art. 123. huius quæst.

Art. 124. huius quæst.

Art. 125. huius quæst.

Art. 126. huius quæst.

Art. 127. huius quæst.

Art. 128. huius quæst.

Art. 129. huius quæst.

Art. 130. huius quæst.

Art. 131. huius quæst.

Art. 132. huius quæst.

Art. 133. huius quæst.

Art. 134. huius quæst.

Art. 135. huius quæst.

Art. 136. huius quæst.

Art. 137. huius quæst.

Art. 138. huius quæst.

Art. 139. huius quæst.

Art. 140. huius quæst.

Art. 141. huius quæst.

Art. 142. huius quæst.

Art. 143. huius quæst.

Art. 144. huius quæst.

Art. 145. huius quæst.

Art. 146. huius quæst.

Art. 147. huius quæst.

Art. 148. huius quæst.

Art. 149. huius quæst.

Art. 150. huius quæst.

Art. 151. huius quæst.

Art. 152. huius quæst.

Art. 153. huius quæst.

Art. 154. huius quæst.

Art. 155. huius quæst.

Art. 156. huius quæst.

Art. 157. huius quæst.

Art. 158. huius quæst.

Art. 159. huius quæst.

Art. 160. huius quæst.

Art. 161. huius quæst.

Art. 162. huius quæst.

Art. 163. huius quæst.

Art. 164. huius quæst.

Art. 165. huius quæst.

Art. 166. huius quæst.

Art. 167. huius quæst.

Art. 168. huius quæst.

Art. 169. huius quæst.

Art. 170. huius quæst.

Art. 171. huius quæst.

Art. 172. huius quæst.

Art. 173. huius quæst.

Art. 174. huius quæst.

Art. 175. huius quæst.

Art. 176. huius quæst.

Art. 177. huius quæst.

Art. 178. huius quæst.

Art. 179. huius quæst.

Art. 180. huius quæst.

Art. 181. huius quæst.

Art. 182. huius quæst.

Art. 183. huius quæst.

Art. 184. huius quæst.

Art. 185. huius quæst.

Art. 186. huius quæst.

Art. 187. huius quæst.

Art. 188. huius quæst.

Art. 189. huius quæst.

Art. 190. huius quæst.

Art. 191. huius quæst.

Art. 192. huius quæst.

Art. 193. huius quæst.

Art. 194. huius quæst.

Art. 195. huius quæst.

Art. 196. huius quæst.

Art. 197. huius quæst.

Art. 198. huius quæst.

Art. 199. huius quæst.

Art. 200. huius quæst.

Art. 201. huius quæst.

Art. 202. huius quæst.

Art. 203. huius quæst.

Art. 204. huius quæst.

Art. 205. huius quæst.

Art. 206. huius quæst.

Art. 207. huius quæst.

Art. 208. huius quæst.

Art. 209. huius quæst.

Art. 210. huius quæst.

Art. 211. huius quæst.

Art. 212. huius quæst.</

tem est pater. ergo essentia nō est paternitas, & sic relationes in Deo non sunt diuina substantia.

SED CONTRA. Quicquid est in Deo, Deus est; ut Aug dicit: sed relatio est in Deo sicut paternitas in patre, ergo relatio est ipse Deus & diuina substantia. ¶ 2 Præt. Omne suppositū in quo sunt diuersae res, est compositū: sed in persona patris est paternitas, & essentia diuina. Si igitur paternitas, & essentia diuina sunt duæ res, sequeretur quod persona patris sit cōposita: quod patet esse falsum. oportet ergo quod relatio in diuinis sit ipsa substantia.

RESPON. Dicendum, quod supposito quod relationes in diuinis sint, de necessitate oportet dicere quod sint essentia diuina, alias oportet ponere cōpositionē in Deo, & quod relationes in diuinis essent accidēta: quia omnis res in hærens alicuius præter suam substātiā est accidēta.

Oportet etiam quod aliqua res esset aeterna, quae nō erit substantia diuina, quae oīa sunt heretica. Ad huius ergo evidētūm sc̄iēdūm est, quod inter novem genera quae cōtinentur sub accidente, quedam significantur secundum rōnē accidentis: ratio enim accidentis est inesse. & ideo illa dico significari per modum accidentis, quae significantur ut inherētia alteri, sicut quantitas & qualitas: quantitas enim significatur, ut aliquid in quo est, & similiter qualitas. Ad aliud vero non significatur secundum rationem accidentis. Non enim significatur, ut aliud eius in quo est: sed ut ad id quod extra est. Et propter hoc etiam dicit Philos. Met. quod scientia in quantum est relatio nō est scientia, sed scibilia. Vnde quidam attēndentes modum significatiū in relatiūs, dixerunt ea nō esse inherētia substantijs. quālēcīs aſſtentia: quia significantur ut quoddam medium inter substantiā, qua refertur, & id ad quod refertur. Et ex hoc sequebatur quod in rebus creatiis relationes nō sunt accidentia, quia accidentis esse inesse. Vnde etiam quidam Theolog. l. Porretani huiusmodi opinio- nem usq; ad diuina relationem extenderunt, dicentes relationes non esse in personis: sed eis quasi afflītere. Et quā essentia diuina est in personis, sequeretur quod relationes non sunt essentia diuina: & quia omne accidens in hæret, sequeretur quod nō essent accidentia. Et secundum hoc soluebant uerbum Augustini inductum, quod. l. relations non prædicantur de Deo fīm substantiam, nec fīm accidentis. Sed ad hanc opinionem sequitur, quod relatio non sit res aliqua, sed solum fīm rationem: oīs enim res uel est substantia vel accidentis. Vnde etiam quidam antiqui posuerunt relationes esse de secūdis intellectis, ut Cōmen. dicit 11. Met. Et ideo oportet hoc etiam Porretanos dicere, quod relationes diuinae non sunt, nisi fīm rationem. Et sic sequetur quod distinctio personarum non erit realis, quod est hæreticū. Vnde dicendum est, quod nihil prohibet aliud esse inherētis, quod tamen non significat ut inherētia sicut ēt actio non significatur, ut in agente, sed ut ab agente, & tamen cōstat actionem ēst in agente. Et similiiter licet ad aliud nō significet ut inherētis, tamen oportet ut sit inherētis. Et hoc quando relatio est res aliqua: quando uero est fīm rationem tantum, tunc non est inherētis. Et si- cut in rebus creatiis oportet quod sit accidentis: ita oportet quod sit in Deo substantia, quia quicq; est in Deo, est eius substantia. Oportet ergo relationes fīm re, esse diuinā substantiam, quae tamen non habet modū substantiā, sed habent alium modum prædi-

A candi ab his, quae substantialiter prædicantur in Deo.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod nulla substantia quae est in genere, potest esse relatio: quia est definita ad unum genus, & per consequētū excluditur ab alio genere: sed quod essentia diuina non est in genere substantiā; sed est supra omne genus, comprehensio- nē in se omnium generum perfectiones. Vnde nō prohibit id, quod est relationis in ea inueniri.

AD SECUNDVM dicēdū, quod alia est rō substantiā, & relationis, & virtute responderet aliquid in re qd Deus est, non ramen aliqua res diuersa, sed vna & eadem. Et hoc præcipue cōuenit quod duabus rationibus responderet vna res, quando natura perfecte comprehendit ipsam rem, & sic est in proposito.

AD TERTIUM dicendum, quod licet relatio nō addat supra essentiam aliquam rem, sed solum rationem: tamen relatio est aliqua res, sicut etiam bonitas est aliqua res in Deo: licet non differat ab essentia nisi ratione, & similiter est de sapientia. & ideo sicut ea quae pertinent ad bonitatem vel sapientiam, & reali- ter Deo conueniunt, ut intelligere, & alia huic modo di: ita etiā id quod est proprium realis relationis, si opponi, & distinguere, realiter in diuinis inuenitur.

AD QUARTVM dicēdū, quod attributa essentia nō solum significant id, quod est essentia diuina: sed et significant per talē modum, quia significat aliquid ut in Deo existens. Et pp hoc differentia quae est fīm absoluta, redundaret in diuersitatē essentiā. Re- lationes autē in diuina, licet significant id, quod est diuina essentia: non tū per modum essentiā, quia nō per modum inexistentis: sed per modum se habe- tis ad aliud. Vnde distinctio quae attēditur secundū relations in diuinis, non designat distinctionem in essentia: sed solum in hoc quod est ad aliud se habe- re per modum originis, ut supra expōsum est.

AD QUINTVM dicēdū, quod licet relatio sit sub-stantia diuina, non tamen significant per modum substantiā, ut supra expōsum est: & ideo non dicū tur secundum substantiam, quia dici secundū sub-stantiam pertinet ad modum significanti.

AD SEXTVM dicendum, quod ratio illa tenet in predicabilibus per se. Per se autem prædicatur ali- quid de aliquo, quod prædicatur de eo secundum propriam rationem: quod vero non secundum propriam rationē prædicatur, sed propter rei identitatem, non etiam prædicatur per se. Cum ergo dicitur, Essentia diuina est paternitas: d non prædicatur paternitas de essentia diuina propter identita- tem rationis, sed propter identitatem rei: & simili- ter nec essentia de paternitate, ut iam dictum est, quā alia est ratio essentiā & relationis. Et ideo in prædi- co processu incidit fallacia accidentis: licet enim in Deo nullum sit accidentis, & est tamen quedam similitudo accidentis, in quantum ea quae de se inueniuntur secundum accidentis, & differunt ratione, sunt vnum subiecto.

AD SEPTIMVM dicēdū, quod sicut Phil. dicit 3. Phys. non oportet quod omnia eadem prædicetur quolibet modo de eisdem: sed solum de eisdem fīm rationē. Essentia autem diuina & paternitas, & si sint idem re, non sunt idem ratione. & ideo nō oportet quod quicquid prædicatur de aliquo uno, prædicetur de alio. Sciendum tamen quod quedam sunt quae con- sequuntur proprias rōnes essentiā & relationis: sicut dicimus quod est communis sequitur ad essentiā, distinguere sequitur ad relationē. Vnde vnu horū ab alio remouetur. Neque enim essentia distinguit, neque

In corp. art.

In corp. art.

D. 1053.

D. 29.

D. 28.

Lib. 3. c. 6. 21.
tom. 1.

QVÆST. VIII. DE RELATIONIBVS, ART. III.

neque relatio est communis. Quædam vero non quantum ad principale significatum: sed quantum ad modum significandi, habent aliquam differentiam a ratione essentiæ vel relationis. Et ista prædicantur quidem de essentiâ vel relatione, ille nō proprie. Et huiusmodi sunt adiectiva & verba substantia, ut bonus, sapiens, intelligere, & velle: huiusmodi. quantum ad rem significatam, significant ipsam essentiâ, sed tamen significant eam per modum suppositi, & non in abstracto. Et ideo propriissime dicuntur de personis & de nominibus essentialibus concretis, ut Deus vel pater, bonus, sapiens, creans, & alia huiusmodi: de essentiâ autem in abstracto significata, & non per modum suppositi: sed improprie. Adhuc autem minus proprie de relationibus: quia huiusmodi conuenient supposito secundum essentiâ, non autem secundum relationem. Deus enim est bonus vel creans, ex eo quod habet essentiâ, non ex eo quod habet relationem.

AD OCTAVVM dicendum, quod illud quod facit distinctionem, potest esse cum eo quod nec distinguit nec distinguuntur idem re: sed non ratione.

AD NONVM dicendum, quod unitas essentiæ non opponitur distinctioni relationum: unde non sequitur quod relatio & essentia sint causa oppositorum.

AD IX. dicendum, quod in quoquecumque sunt eadem ratione, oportet quod in quoquecumque est unum, si aliud: non autem hoc oportet de his, quæ sunt eadem re, sed non ratione. Si igitur instans est idem quod est principium futuri, & finis præteriti: non tamen principium futuri dicitur esse in præterito, sed id quod est futuri principium. Et similiter non dicitur quod paternitas est in filio: sed id quod est, scilicet essentia.

AD XI. dicendum, quod in diuinis nullo modo est esse nisi essentia: sicut nec intelligere, nisi intellegi. Et propter hoc, sicut in Deo est tantum unum intelligere: ita etiam unum esse. Et ideo nullo modo concedendum est quod aliud sit esse relationis in diuinis, & aliud essentiæ. Ratio autem non significat esse: sed esse quid id est quid aliud est. Unde duas rationes unius rei, non demonstrant duplex esse eius: sed demonstrant quod dupliciter de illa re potest dici quid est, sicut de puncto potest dici quid est sicut principium, & ut finis: propter diversam rationem principij & finis.

AD XII. dicendum, quod cum relatio sit accidentis in creaturis, esse suum est inesse. Unde esse suum, nō est ad aliud se habere: sed esse huius secundum quod ad aliud, est ad aliud se habere.

AD XIII. dicendum, quod dicuntur relativa de Deo prædicari non substantialiter, quia non prædicantur per modum existentis in substantia: sed per modum ad aliud se habentis, non ideo quin illud quod significant, sit substantia.

AD XIV. dicendum, quod Deus dicitur nō eo Deus quo pater, propter diversum modum significandi diuinitatis & paternitatis, ut expositum est.

ARTICVLVS III.

Vtrum relationes constituant & distinguant personas sive hypostases.

TERTIO queritur virū relationes constituant, & distinguant personas sive hypostases. Et vñ ḡ nō. Dicit. n. Aug. 7. de Tr. Omnis res quæ relatione dī, est etiam aliud excepto relatiuo: sicut homo dominus: & homo seruus: sed persona in diuinis dicuntur relationes. ergo sunt aliud excepto relatiuo. Non ergo constituantur p relations. Ni-

hil enim potest esse aliud remoto suo constitutio. Sed dicendum, quod præter intellectum paternitatis in diuinis, intelligitur pater.

¶ 2 Sed contra, constat quod pater etiam relative dī. Si ergo præter paternitatem oportet aliud esse in persona, quia paternitas est ad aliud, eadē ratione præter hoc quod dicitur pater, oportet aliud in persona ponere, quod non relative dicatur.

¶ 3 Præt. Aug. ibidem dicit quod nullo modo putandum est patrem dici ad seipsum: sed quicquid dicitur, ad filium dicitur. ergo idem quod prius. Sed dicendum quod illud quod pater est, relations excepta est essentia.

¶ 4 Sed contra, illud quod est in relatio relations excepta, per relationem ad aliud referunt, sicut patet in exemplis ab ipso politis. homo. n. per relationem dñi referunt ad seruum. Sed essentia non referunt in diuinis: neque n. generat neque generatur, etgo non potest hoc intelligi de essentia, sed de relationis supposito, cui conuenient generare vel generari.

¶ 5 Præt. Prius est unumquodque in se considerante, quam ad aliud referatur. Nihil autem constitutum per id quod est eo posterius secundum intellectum ergo hypostasis patris non constitutum per relationem, qua ad aliud referatur.

¶ 6 Præt. Hypostases in diuinis perfectiores sunt in rebus humanis: sed apud nos proprietates non constitutunt neque distinguunt hypostases, sed sunt signatae distinctionis hypostatum constitutur, ergo nec in diuinis relations quæ sunt proprietates, constitutunt hypostases, nec distinguunt.

¶ 7 Præt. Prius est intelligere hypostasis generare quam ipsam generationem, cum generant intelligentiam per generationis principiū: prius autem est intelligere regenerationem quod paternitatem, relations enim actiones vel passiones sequuntur, ut in 3. Met. dicitur, ergo prius est intelligere hypostasis patris, quam paternitatem, ergo non constitutum paternitatem, sed eadem ratione, nec hypostasis filii filiationem.

¶ 8 Præt. Nulla forma constituit & distinguuit, nisi in genere suo, sicut albedo constituit & distinguuit qualitatem, album a nigro: & similiter longitudo constituit aliud & distinguuit in genere quantitatis. ergo & relatio non constituit nec distinguuit, nisi in genere ad aliud: hypostasis autem significativa in genere substantiae. Relatio ergo nec distinguunt nec constituit hypostasis.

¶ 9 Præt. Relatio in diuinis est diuina essentia. si ergo constituit & distinguuit hypostasis, aut hoc est in quantum est substantia diuina, aut inquantum est relatio, non inquantum est essentia diuina, quia essentia diuina, cum sit eis tribus personis, non potest esse distinctio principium. Similiter etiam nec inquantum est relatio, quia fīm relationem non significatur aliud per se existens, quod significat nomine hypostasis: sed solum ut ad aliud dictū. ergo relatio nullo modo distinguunt vel constituit hypostasis.

¶ 10 Præt. Nihil constituit, & distinguuit seipsum diuinis: relations autem sunt ipse hypostases. Sicut enim non differunt diuinitas & Deus, ita nec paternitas & pater. ergo relations non constituant nec distinguunt hypostases.

¶ 11 Præt. Non est querendum de aliquib[us] dubiis quo distinguuntur, nisi in aliquo conuenient, quo aliquo superueniente distinguuntur in utroque. Sicut animal cōcē est homini, & equo: distinguuntur autem animal rationali & irrationali differentijs additam.

In corp. art.
& ad 4. arg.

Lib. 7. c. 1. 2
medio 10. 3

QVAES. VIII. DE DIVINIS ET AETERNIS. ART. III.

79

Et ideo quærere possumus quō homo ab equo distinguatur. Quæ autem in nullo conuenient quo possint modo p̄dicto distinguui, scilicet distinguuntur & non aliquo distinguentē: sed, duæ hypostases in diuinis non conuenient nisi in essentia, qua nullo modo relatione distinguuntur. ergo non est dicendum, quod hypostases relationibus distinguuntur, sed quod distinguuntur scilicet.

¶ 12 Præt. Nihil causat quod præsupponit, sed relatio presupponit distinctionem: relatione n. ad aliud res referunt, alietas autem distinctionem importat, ergo relatio nō potest esse distinctionis principiū. ¶ 13 Pret. Ricardus de sancto Viatore dicit 4.lib.de Trin. q̄ hypostases in angelis distinguuntur sola qualitate, in diuinis autem sola origine. Origō autem secundum intellectum differt a relatione, sicut generatio a paternitate. ergo hypostases diuinæ non distinguuntur relatione, sed origine.

¶ 14 Præt. Sicut dicit Dama hypostases diuinæ suis proprietatibus distinguuntur. Sed proprietas patris est genuī filium, vt Aug. dicit, & proprietas filii est quod nascitur a patre. ergo generatione & natuitate pater, & filius distinguuntur: hæc autem significant originem. ergo pater & filius distinguuntur origine & non relatione.

¶ 15 Præt. Quædam relationes sunt in diuinis quæ nec hypostases cōstituunt nec distinguunt, ut equalitas & similitudo. ergo nec alia relationes, vt paternitas & filiatio distinguunt & constituunt hypostasim.

SED CONTRA est, q̄ Boet. dicit in lib. de Trin. q̄ sola relatio in diuinis multiplicat trinitatem. Multitudo autem trinitatis constitutur per hypostases cōstitutas & distinctas. ergo sola relatio constituit & distinguuit personas & hypostases.

¶ 12 Præt. Illis solis aliqua distinguuntur, quæ nō cōmuniter de eis prædicantur. sed sola relativa singulatim prædicantur de personis diuinis, & non communiter, ut Aug. dicit. ergo soli relationibus personæ & hypostases in diuinis distinguuntur.

RESPON. Dicendum, q̄ circa hoc sunt due opiniones quarū prima est q̄ relationes in diuinis non cōstituunt hypostases, nec distinguunt: sed distinctas & cōstitutas ostendunt. Ad cuius evidētiām scendum, q̄ hoc nō nominat hypostasis significat substantiam individuā i. quæ non potest de plurib. p̄dicari. Vnde genera & species in p̄dicamento substantiarū, ut homo, & animal, non p̄dit dici hypostases, quia de plurib. p̄dicantur: sortes uero & Plato dicuntur hypostases, quia p̄dicant de uno solo. Si ergo in diuinis trinitas personarū non supponeret, vt ponunt Iudei & Pagani, non oportet in diuinis aliquid al. ud cōstituirū & distinctū hypostasis inquirere, nisi sola essentiam diuinam. Deus. n. per essentiam suam est aliquid in se individuum, & ab omnib. quæ sunt non Deus, distinctum. Sed quia fides catholica ponit unam essentiam in tribus personis, non p̄t intelligi diuina assentia ut distinctiua & cōstitutiua hypostasis in diuinis. Diuinat. n. intelligit cōstitutū Deus, quod est cōtribus personis: & ita significatur, ut distinctum de pluribus, & non vt hypostasis incōmunicabilis. Et cēd ratione nihil quod dicuntur absolute de Deo, p̄t intelligi vt distinctū & cōstitutū hypostasis in personis, cum ea quæ absolute dicuntur de Deo significantur per modū essentię. Oportet ergo ponere distinctū & cōstitutū hypostasis in

A diuinis id, quod primo inuenitur nō de pluribus dici, sed vni soli cōvenire. Talia autem sunt duo, relatio & origo, & generatio & paternitas, sicut natuitas & filiatio. Quæ licet in Deo idē sunt fm rem, differunt tamen ratione & modo significandi. primū autem horum est origo fm intellectum: nam relatio ad originem sequi videtur. Et ideo ponit hæc opinio, quod hypostases in diuinis cōstituant & distinguantur origine, secundum q̄ significatur cum dicuntur, qui est ab alio, & a quo aliis, & q̄ relatio paternitatis & filiationis secundum intellectum consequatur ad constitutionem & distinctionem personarū, & q̄ per eas distinctione & cōstitutione hypostatum ostendatur. Ex hoc enim quod dicuntur pater, ostenditur quod sit a quo aliis: per hoc vero q̄ dicitur filius, ostenditur q̄ sit ab alio. Nec tamē oportet secundum hanc opinionem dicere, quod hypostases diuinæ si non distinguuntur relationibus, q̄ distinguuntur per aliqua absolute, quia ipsæ origines relationes important: sicut enim pater dicitur ad filium, ita generans ad generatum. Sed hac opinio non videtur cōvenienter posse stare. Distinctum enim & cōstitutū hypostasis potest intelligi duplīciter, uno modo quo distinguuntur & cōstituuntur formaliter, sicut homo, humanitatem, & Socrates. Socrate. Alio modo quo distinguuntur & cōstituuntur quasi via ad distinctionem & cōstitutionem. Sicut si diceremus, quod Socrates est homo sua generatione, quæ est via ad formam, qua formaliter constituitur, patet ergo quod origo alii cōstituitur non intelligi, vt constitutiua & distinctiua eius, nisi propter hoc quod formaliter constituit & distinguere. Si enim generatione non induceret humanitas, nūquam generatione constitueret homo. Impossibile est ergo dici, quod hypostasis filij constituitur sua natuitate, nisi in quantum intelligitur quod natuitas eius terminatur ad aliquid quod formaliter constituit. Ipsa autem relatio ad quam terminatur natuitas, est filiatio. Oportet ergo q̄ filiatio sit formaliter constitutiua & distinguens hypostasim filij, non autem origo neque relatio intellecta in origine: quia relatio intellecta in origine sicut & ipsa origo, non significat aliquid adhuc subsistens in materia, sed in naturam tendens. Et quia omnium hypostatum eiusdem naturæ, est eadē ratio constitutionis & distinctionis: ideo similiter oportet ex parte patris intelligere, q̄ hypostasis patris cōstituitur & distinguuntur ipsa paternitate: nō autem generatione actua, neque relatione inclusa. Et hæc est secunda opinio q̄ relationes cōstituunt & distinguunt personas & hypostases. Quod hoc modo potest intelligi. Paternitas enim est ipsa diuina essentia, vt probatum est, & pari ratione pater est idem quod Deus: Art. preced.

E paternitas ergo cōstituente patrē, constituit Deū. Et sicut paternitas licet sit essentia diuina, tamen nō est cōmunitas sicut essentia: ita pater licet sit idipsum quod Deus, non tamen est commune vt Deus sed proprium. pater ergo Deus in quantum est Deus, est commune habēs naturam diuinam, & in quantum est pater, est proprium ab alijs distinctum. Vnde est hypostasis quæ significat subsistens in natura aliqua distincta ab alijs. Et per hūc modum paternitas constituit hypostasim.

AD PRIMUM ergo dicendum, q̄ personæ diuinæ sunt aliquid excepto relatione, & hoc aliquid est essentia, quæ relatiue non dicitur. Sic enim intelligit Aug. vt verba eius diligenter insipienti ostendunt.

Vnde

QVAEST. VIII. DE RELATIONIBVS, ART. III.

Vnde concedimus secundum & tertium.

AD QVARTVM dicendum, q̄ relatio & si de essentia diuina non dicatur per modum informationis, dicitur per modum idētatis. Si enim non dicamus q̄ essentia sit generans vel relata, dicimus tamen q̄ ipsa est generatio & relatio: sed ratiōne nominibus essentialibus in concreto significatis relativa dicuntur etiam per modū informationis. Dicimus enim quod Deus generat Deum, & q̄ Deus refertur ad Deum, eo: q̄ idem suppositum intelligitur & relationis & essentiae ostensum est: quānus ipsa essentialia non distinguuntur: Ita remotis relationis in intelligunt nomina essentialia concreta, non distincta, quā per relationes relativa dicuntur.

AD QVINTVM dicendum, quod in qualibet hypostasi diuina est id quod absolute dicitur, quod ad essentialiam pertinet: & hoc secundum modūm intelligentiā prius est eo quod ad aliquid dicitur in diuinis. Id tamen quod absolute dicitur eum sit communis, ad hypostatum distinctionēi non pertinet. Unde non sequitur quod prius sit intelligere hypostatum distinctionēam quam relationem eius.

AD SEXTVM dicendum, quod in rebus inferioribus hypostases per essentiam distinguuntur. Et ideo proprietates que essentiam cōsequuntur, non possunt esse distinctionis principiū: sed magis distinctionis signum, hypostases autem diuina nullo modo distinguuntur secundum essentiam: vnde oportet q̄ proprietates sint principium distinctionis in eis.

AD SEPTIMVM dicendum, q̄ de ratione hypostasis duo necesse est esse. Quorum primum est, q̄ sit per se subsistens & in se induita: sicut est q̄ sit distincta ab alijs hypostatis eiusdem naturae. Si tamen continget in eadem natura alias hypostases non esse, nihilominus hypostasis erit: sicut Adam, quando non erant alijs hypostases in humana natura. Seper ergo necessariū est intelligere hypostasim generantem ante generationē, quantum ad id quod hypostasis subsistit in se una existens, non tñ in quantum est ab alijs hypostatis eiusdem naturae distincta: si per solā huius generationem alias hypostases eiusdem naturae originentur: sicut Adā non fuit distinctus ab alijs hypostatis eiusdem naturae priusquam mulier ex eius costa formaretur, & eius filii ab eo propagaretur. In diuinis autem non multiplicatur hypostasis: nisi per processionem aliarum personarū ab una, prius ergo est intelligere hypostasim patris, in quantum est subsistens, q̄ generationē: non tñ in quantum est distincta ab alijs hypostatis eiusdem naturae, q̄ non procedunt nisi hac generatione supposita. Relationes autem in diuinis & si constituant hypostases, & sic faciant eas subsistentes, hoc tamen faciat in quantum sunt essentia diuina. Relatio n. in quantum est relatio, non habet quod subsistat vel subsistere faciat: hoc enim solius substantiae est. Distinguunt vero relations in quantum relations sunt, sic enim oppositionem habēt. Relinquitur ergo q̄ ipsa paternitatis relatio in quantum est constituenta hypostasim patris, quod haber in quantum est idem substantia diuina, praetelligatur generationi: secundum vero quod distinguit, sic generatio paternitatis prætelligitur. Ex parte vero filii, nulla remanet difficultas: nam nativitas secundum intellectum præcedit hypostasim nati, cum intelligatur ut via ad ipsam: est enim generatio via in substantiam.

AD OCTAVVM dicendum, q̄ sicut iam dictū est, relatio in diuinis non solum est relatio: sed est sicut ip-

samet diuina substantia. Et ideo potest constituer aliquid subsistens, & non sicut aliquid relatum. AD NONVM dicendum, q̄ relatio, ut dictū est, distinguuit in quantum est relatio: constituit autem hoc postulat in quantum est diuina essentia, & utrumque facit in quantum est diuina essentia & relatio.

AD X. dicendum, q̄ abstractum & concretum in diuinis non differunt sicut rem, cum in Deo non sit accidens neque materia: sed solum sicut modū significandi. Ex quo modo procedit q̄ intelligimus diuinitatem ut constituentem Deum, & Deum habentem deitatem: & similiter est de paternitate & patre. Nam licet sint idem secundum rem, difficiuntur tamen secundum modūm significandi.

AD XI. dicendum, q̄ licet in diuinis conveniente secundum rem sit in sola vnitate essentia: tamen cōtinientia secundum rationem attendit in diuinis personis in hoc ipso, qd est essentia supponi. Quod quidem communitas significatur in omnibz. essentialibus concretis, quā importat suppositionem in communī: sicut Deus est habēs diuinitatem: hec ergo ipsum quod est esse suppositū diuina nature, commune est tribus personis communitate rationis, licet tres personae non sint unū suppositū, sed tria: sicut Sortes & Plato sunt duo homines, & est esse hominem sit eis commune secundum rationem. Differentia autem queritur non solum in illis, in quibus est aliquid commune secundum rem, sed in quibus est aliquid commune secundum rationem.

AD XII. dicendum, q̄ relatio presupponit distinctionem aliorum generū, vīpore substantiae & quantitatis, quandoq; etiam actionis & passionis: & distinctionem quā est sicut ad aliquid, relatio non supponit: sed facit. Sicut relatio dupli, presupponit universitatē magni & parui: hanc autem differentiationē quā est secundum duplex & dimidium, non praesupponit: sed facit. In diuinis autem non est alia distinctione, nisi secundum relationem.

AD XIII. dicendum, quod origine dicit Ricardo distinguiri personas, in quantum distinguuntur per relationes originis.

AD XIV. dicendum, quod Aug. pro eodem accepit genuisse filium, & esse patrem. Et ideo vīlū quandoque origine pro relatione.

AD XV. dicendum, q̄ relatio similitudinis & equalitatis non possunt distinctionem personarū causare: sed magis ipsam presupponit. Est autem similitudo rerum differentialium eadem qualitas, & similiter equalitas est rerum distinctarum eadem qualitas. Et sic pater, quod distinctione suppositionis presupponitur, & similitudini, & equalitati.

ARTICVLVS. LIII.

Vtrum remota relatione secundum intellectum remaneat hypostasis in diuinis.

QVARTO. queritur vtrum remota relatione secundum intellectum, remaneat hypostasis in diuinis. Et uidetur quod sic. Ea enim quā sunt creaturis, sunt exempla ab his quā sunt in Deo: sicut in humanis remotis relationibus & proprietatibus hypostasis, adhuc remanent hypostases, ergo & similiter in diuinis.

¶ Prat. Pater non habet ab eodem quod sit quis, & quod sit pater: cum ēt filius sit quis, & non sit pater, Remoto ergo a parte q̄ sit pater, remanet q̄ sit quis.

Ar. præced.

fit quis: est autem quis in quantum est hypostasis. remota ergo paternitate per intellectum, adhuc remanet hypostasis patris.

¶ 3 Præt. Cū quilibet res intelligatur per suam definitionē, potest vnaqueq; res intelligi remoto eo quod in eius definitione non ponitur: sed relatio non ponitur in definitione hypostasis. ergo remota relatione adhuc intelligitur hypostasis.

¶ 4 Præt. Iudei & Gentiles intelligent in Deo hypostasis, intelligunt. n. Deum esse rem quendam per se substantiem: nec tamen intelligunt in eo parentitatem & filiationem & huiusmodi relations. ergo remotis huiusmodi relationibus per intellectum, remanent adhuc hypostases in divinis.

¶ 5 Præt. Omne quod ē habet ex additione, remota additione remanet id cui fit additio, sicut homo addit supra animal, rationale, est. n. homo animal rationale, vnde remoto rationali remanet animal: sed persona addit proprietatem suprahypostasiū: est. n. persona hypostasis proprietate distincta ad dignitatem pertinent. ergo remota proprietate a persona secundum, intellectum remanet hypostasis.

¶ 6 Præt. Aug. dicit in lib. de Trin. q̄ verbum est sapientia genita sapientia uero hypostasis supponit, genitum autem proprietatem. Remoto ergo à verbo quod sit genitum, remanet hypostasis verbi, & eadem ratione in aliis personis.

¶ 7 Præt. Remota parentitatem & filiatione secundū intellectum, adhuc remanet in divinis, qui ab alio, & a quo alius: hæc autem hypostases designat. ergo remotis relationibus adhuc remanent hypostases in divinis:

¶ 8 Præt. Remota differentia cōstitutiū, adhuc remanet genus: sed proprietates personales cum cōstituant personas, sunt in divinis sicut differentiae cōstitutiū. ergo remotis proprietatis, remanet genus persona, quod est hypostasis.

¶ 9 Præt. Aug. dicit q̄ remoto hoc, quod est pater, adhuc remanet ingenitus: sed ingenitus est quædam proprietates cuius suppositum esse non potest, nisi hypostasis. ergo remota parentitatem, adhuc remanet hypostasis patris.

¶ 10 Præt. Sicut relations sunt proprietates hypostasiū, ita attributa sunt proprietates essentia: sed remoto p̄ intellectū attributo essentia, adhuc remanet intellectus diuinæ substatiā. Boet. n. dicit in lib. de Hebdom. q̄ remora bonitate a Deo p̄ intellecū, adhuc remanet q̄ sit Deo, ergo similiter remotis relationib. adhuc remanent hypostases in divinis.

¶ 11 Præt. Secundum Boet. propriū est intellectus, coniuncta secundum naturam diuidere, proprietas autem & hypostasis sunt realiter cōiuncta in Deo.

ergo intellectus potest ea ab inuicem separare.

¶ 12 Præt. Remoto eo qd̄ est in aliquo, p̄t intelligi id in quo est, sicut remoto accidente p̄t intelligi substantium: sed relations ponuntur in diuinis by postasiis esse. ergo remotis relationibus secundū intellectum, adhuc remanent hypostases.

SED CONTRA, in divinis distinctione non p̄t esse

nisi secundum relations: sed hypostasis dicit aliqd̄ distinctionem. ergo remotis relationib. nō remanet hypostasis. Cum n. in divinis non ponantur nisi duo modi p̄dicandi, scilicet secundum substantiam &

ad aliquid, remotis relationibus non remanent nisi

ea quæ ponuntur secundum substantiam: hæc autē

sunt quæ pertinent ad essentiam, & sic non remanent hypostases distinctæ.

A RESON. Dicendū, q̄ sicut supra dictū est, quidā posuerunt hypostases in diuinis nō cōstitutū, nec distinguunt relationibus, sed p̄ solā originē. Relationes aut̄ dicebant consequi ipsam originē personarum, sicut originis terminos, quibus complemētū originis designatur: & sic ad quandā dignitatem pertinent. Vnde cū persona videatur esse nomen dignitatis, intellectus hīmōi relationibus, supra hypostases dicebant cōstituti personas. Et sic hīmōi relationes dicebant esse constitutias personarum, sed nō hypostatum. Et pro tanto apud quosdam hīmōi relationes personalitates dicuntur, & ideo sicut apud nos remotis ab aliquo homine his, quæ ad dignitatem pertinent, quæ faciunt eum esse personam, remanent eius hypostasis: ita in divinis remotis per intellectum hīmōi relationibus personalibus a personis, dicunt q̄ remanebant hypostases, non tñ personæ. Sed quia iam supra ostēnum est, q̄ relations p̄dicta & hypostases cōstituunt & distinguunt: ideo secundum alios dicendum est, quod remotis per intellectum huiusmodi relationibus, sicut non remanent personæ, ita non remanent hypostases. Remoto enim eo quod est cōstitutiuū alicuius, nō potest remanere id quod per ipsum constituitur.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod in hominibus hypostases non constituantur, neque per relations, neque per proprietates: sicut constituuntur in diuinis, ut ostēnum est. & ideo non est simile.

AD SECUNDVM dicendū, q̄ pater ab eodē habet q̄ sit quis, & q̄ sit pater: ab eodē in qua fī rem & non fī rōnem, sed differētē fī rōnem, vel sicut differt generale a speciali, vel commune a proprio. Sicut

pater q̄ homo ab eadem forma substanciali habet. D. 65. q̄ sit animal, & quod sit homo: nō enim sunt vnius rei plures formæ substanciales fī rem diuersæ, & tñ ab anima in quantum est anima sensibilis, tantum habet q̄ sit animal: in quantum vero est anima sensibilis & rationalis, habet ab ea quod sit homo. Et p̄pter hoc & equus est animal, sed non est homo: q̄a non habet animam sensibilem cādem numero, quam habet homo: & pro tanto etiā non est idē animal numero. Similiter dico in proposito quod

pater habet quod sit quis, & quod sit pater a relatione, sed quod si quis, habet a relatione communiter sumptu: quod autem sit hic quis, habet ab hac relatione, quæ est parentitas: & p̄pter hoc ēt filius in quo est relatio, sed non hæc relatio quæ est parentitas, est quis, sed non est hic quis qui est pater.

AD TERTIUM dicendum, quod aliquid in relatione alicuius potest poni dupliciter. s̄ explicite sive in actu, & implicite sive in potentia. In rōne enim animalis non ponitur anima rationalis explicite & in actu, quia sive omne animal haberet animam rōnalem: sed implicite & in potentia, quia animal est substantia animata sensibilis. Sicut aut̄ sub anima in potentia continetur anima rationalis, ita sub animato, rōnale: & ideo qđ definitio animalis actu attribuit homini, oportet quod rōnale sit de definitione animalis explicite fī quod animal est idē homini. Et similiter est in proposito, hypostasis enim communiter sumptu est substantia distincta: vnde cū in diuinis non possit esse distinctione, nisi per relationem, cū dico hypostasiū diuinam, oportet quod intelligatur relatione distincta. Et ita relatio, quamvis non cadat in definitione hypostasis quod est homo: cadat tamen in definitione hypostasiū diuinā.

AD QUARTVM dicendū, quod Iudæi & gentiles nō intelligunt

QVAEST. IX. DE PERSONIS DIVINIS, ART. I.

intelligit essentiam distinctam, nisi ab his quae sunt alterius naturae. Quae quidem distinctio fit per ipsam diuinam essentiam. Sed apud nos hypostasis intelligitur, ut distincta ab eo quod est eiudem naturae, a quo non potest distingui, nisi per relationem tantum. & ideo ratio non procedit.

AD QUINTUM dicendum, qd alius est modus quo definitur accidentia, & quo definitur substantiae: substantiae enim non definitur per aliquid, quod sit extra essentiam eorum. Vnde id quod primo ponitur in definitione substantiae, est genus quod prae dicatur in eo quod quid de definito. Accidens vero definitur per aliquid quod est extra essentiam eius scilicet, per subiectum, a quo in suum esse dependet. Vnde id quod ponitur in definitione eius, loco generis est subiectum: sicut cum dicitur, simum est nucleus curuus. Sicut ergo in definitionibus substantiarum, remotis differentijs remanet genitusa in definitione accidentium remoto accidente, quod ponitur loco differentiae, remanet subiectum: aliter tamen & aliter. Remota enim differentia remanet genus, sed non idem numero: remoto enim rationali, non remanet idem numero animal, quod est animal rationale: sed remoto eo qd ponitur loco differentiae, in definitione accidentium, remanet idem subiectum numero: remoto n. curuo vel concauo, remanet idem nucleus numero. Et hoc est, quia accidens non compleat essentiam subiecti: sicut a differentia compleat essentiam generis. Cum ergo dicitur, persona est by postas proprietate distincta ad dignitatem pertinente, non ponitur hypostasis in definitione persona ut subiectum, sed vt genus. Vnde remota proprietate ad dignitatem pertinente, non remanet hypostasis eadem, in numero vel specie: sed solum secundum genus prout salvatur in substantiis non rationalibus.

AD SEXTUM dicendum, quod cum dicitur, verbum est sapientia genita, sly sapientia, supponit pro hypostasi: non tamen significat hypostas. Et ideo in significatione eius, non clauditur proprietas: sed oportet quod addatur: sicut si dicamus, quod Deus est filius genitus. Ar. p. 507.

AD SEPTIMUM dicendum, qd qui ab alio & a quo alius, non differunt a paternitate & a filiatione, nisi sicut communia a proprio: quia filius significat eum qui est ab alio per generationem, & pater significat eum a quo alius per generationem: nisi forte dicamus qd a quo alius, & qui ab alio, importent originem & pater & filius relationes originis consequentes. Sed ex supradictis, iam pater, quod per origines non confluuntur hypostases: sed per relationes.

AD OCTAVUM dicendum, quod remota differentia constitutiva, remanet genus in communione, non in eodem secundum speciem vel numerum.

AD NONUM dicendum, qd intentio Aug. non fuit dicere, qd Deus pater remaneat ingenitus, remota paternitate: nisi forte putemus ingenitus, tunc importaret conditionem naturae, & non proprietatem personae. Fuit autem eius intentio ostendere, qd remota paternitate, potest remanere ingenitum in communione. Non enim oportet, qd quicquid est ingenitum, sit pater.

AD XI. dicendum, qd licet intellectus possit aliqua coniuncta dividere: non tamen oia. Non enim potest dividere illa quorum unum est de ratione alterius:

F non. n. potest dividere animal ab homine: proprieatis aut est de ratione hypostasis. & ideo ratio non regit.

AD XII. vltimum dicendum, qd remoto eo quod est in aliquo sicut in subiecto, vel sicut in loco, remanet id in quo est: non autem remoto eo quod est in aliquo, sicut pars essentiae eius. Non enim remota rationale, remanet homo: & similiter nec remata proprietate, remaneth hypostasis.

QV A E S T I O N E I X.

De personis diuinis.

Et habet articulos novem.

- ¶ Primo enim queritur quomodo se habet persona ad diuinam ad essentiam, substantiam, & hypostas.
- ¶ Secundum, Quid est persona.
- ¶ Tertium, Vtrum in Deo possit esse persona.
- ¶ Quartum, Vtrum hoc nomen persona, in diuinis significet aliquid relatum, vel absolutum.
- ¶ Quintum, Vtrum numerus personarum sit in diuinis.
- ¶ Sextum, Vtrum nomen persona conuenienter possit pluraliter praedicari in diuinis.
- ¶ Septimum, Quomodo termini numerales possent in diuinis, vtrum, t. posse vel remotius tamquam.
- ¶ Octauum, Vtrum in Deo sit aliqua diversitas.
- ¶ Nonum, Vtrum in diuinis sint tres personae tantum, an plures, vel pauciores.

ARTICULUS PRIMUS.

Q V A E S T I O N E I est de personis diuinis. Et primus queritur, quomodo se habeat persona ad diuinam ad essentiam, substantiam, & hypostas. Et videatur omnino sint idem. Dicit enim Aug. in 7. de Trinitate, idem intelligenti Graeci cum confitentur in Deo trinitate, & Latini cum confitentur tres personae. ergo hypostasis & persona significat idem. Secundum, qd persona differt ab hypostasi in hoc, qd hypostasis significat individuum cuiuscumque naturae in genere substantiae, persona vero solum in individuum rationalis naturae.

¶ 2. Sed contra est, qd Boet. dicit in lib. de duabus naturis, qd Graeci videntur hoc nomine hypostasis solum pro individuo rationalis naturae. Si ergo persona significat individuum rationalis naturae, omnino sunt idem hypostasis & persona.

¶ 3. Pr. Nomina imponuntur a rationibus suis, quas significant: sed eadem ratio individuationis est in his qd sunt rationales naturae, & in aliis substantiis, ergo individuum rationales naturae non debet hinc speciale nominem praedictis individuis in genere substantiae, ut per hoc sit differentia inter hypostasim & personam.

¶ 4. Pr. Nomen substantiae a substantio sumitur nihil aut substantia nisi individua in genere substantiae, in quib. sunt & accidentia, & secunde substantiae, que sunt genera & species, ut dicit in predicatione. Solum ergo individuum in genere substantiae sunt substantiae, sicut individuum autem in genere substantiae est hypostasis vel persona. ergo idem est substantia quod hypostasis & persona. Sed dicendum, qd genera & species in genere substantiae substantia, eo qd eorum est subsistere, ut Boet. dicit in lib. de duabus naturis.

¶ 5. Sed contra, Subsistere nihil aliud est qd per se subsistere. Quod ergo existit solum in aliis, sunt n. solum in primis substantiis, quibus inter se impossibile est aliud nisi quid aliorum remanere, ut dicitur in predicatione. Non est ergo substantia generum & specierum, sed solum individuum in genere substantiae, & sic remanere, quod substantia sit idem quod hypostasis.

¶ 6. Pr. Boet. dicit in commentario predicatione, qd